

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Etnisk diskriminering vid ungdomsbrottsmål

– En kvantitativ studie av domslut

Socionomprogrammet

C-uppsats

Vårterminen 2007

Författare: Maryam Fetrak & Maria Rebec

Handledare: Kristian Daneback

Vi vill tacka vår handledare Kristian Daneback vid Göteborgs Universitet för den tid och det engagemang han givit oss i arbetet med denna uppsats. Med konstruktiv kritik och kreativa idéer har du inspirerat och utmanat oss till att tänka ett steg längre i varje moment. Ditt fina bemötande och dina uppmuntrande ord har underlättat för oss när det känts tungt eller svårt. Utan ditt stöd och dina kunskaper hade vi inte kunnat vara så nöjda med vårt genomförda arbete som vi nu är. Stort tack för allt!

Varma hälsningar
Maryam och Maria

Abstract

Titel Etnisk diskriminering vid ungdomsbrottsmål
Författare Maryam Fetrak och Maria Rebec
Nyckelord Institutionell diskriminering, strukturell diskriminering, etnicitet, ungdomar, brottspåföljder

Förekomsten av etnisk diskriminering inom det svenska rättsväsendet har påvisats i flera tidigare studier och problematiken har även uppmärksammats i massmedia. Syftet med denna C-uppsats har varit att genom granskning av domar från Göteborgs Tingsrätt under 2005 undersöka huruvida etnisk diskriminering förekommer i ungdomsbrottsmål eller ej. Vi utgår i huvudsak från begreppet institutionell diskriminering vilket innebär den form av outtalad och omedveten diskriminering som förekommer inom specifika organisationer och arbetsplatser. Institutionell diskriminering kan handla om diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, ålder, etnicitet osv. Vår utgångspunkt är diskriminering på grund av etnicitet och vi besvarar följande frågeställningar:

1. Hur ser fördelningen ut av antal dömda ungdomsbrottslingar med svensk respektive annan etnisk bakgrund vid Göteborgs Tingsrätt under 2005?
2. Vilka mönster kan man se i Tingsrättens val av påföljd för respektive grupp och hur kan dessa förklaras?

Med hjälp av statistiska analyser av 212 granskade domar har vi undersökt vilka bakomliggande faktorer som kan påverka ett påföljdsbeslut och använt oss av variabler som exempelvis etnicitet, tidigare straffad, erkännande och ålder. De resultat vi fått fram pekar på tydliga tendenser till att institutionell diskriminering förekommer och att ungdomar med annan etnisk bakgrund än svensk bemöts annorlunda än svenska ungdomar i det rättviseförespråkande svenska rättssystemet. Vårt resultat visar att invandrarungdomar oftare än svenska ungdomar döms till vård inom socialtjänsten, oftare döms mot sitt nekande och oftare döms för brott med personrelaterat våld. Utöver etnicitet har vi inte kunnat hitta några andra förklarande faktorer bakom varför dessa resultat ser ut som de gör. Våra slutsatser styrks dessutom utav tidigare forskning.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
2. Teori	3
2.1 Diskriminering - En social konstruktion	3
2.1.2 ”Vi” och ”Dom”	3
2.1.3 Stereotypisering	4
2.1.4 Diskriminering	5
2.1.5 Strukturell och institutionell diskriminering	6
2.2 Sammanfattning	7
3. Tidigare forskning	8
3.1 Strukturell och institutionell diskriminering & den etniska bakgrundens betydelse	8
3.2 Invandrare kontra ras	10
3.2 Spiraleffekt	10
3.3 Stereotyper och negativa förväntningar	11
3.4 Sammanfattning	11
4. Metod	13
4.1 Metodval	13
4.2 Datainsamling	13
4.3 Urval	14
4.4 Variabler	14
4.5 Etiska överväganden	15
4.6 Bearbetning av material	16
4.7 Analys	17
4.8 Validitet	18
4.9 Reliabilitet	19
4.10 Generaliserbarhet	19
5. Resultat & analys	20
5.1 Undersökningsgruppens sammansättning	20
5.2 Brottstyp och påföljd	21
5.3 Återkommande brottslighet och erkännande	22
5.4 Jämförelser av variabler	23
6. Slutdiskussion	28
6.1 Vad är det vi sett?	28
6.2 Hur kan vi förstå vårt resultat?	29
6.3 Hur kan vi förstå diskriminering?	30
6.4 Vidare forskning	31
7. Referenslista	33
Bilaga 1: Variabellista	
Bilaga 2: Mall för insamling av material	

1. Inledning

Den 18 mars i år uppmärksammades en ny studie i flera dagstidningar och nyhetssändningar. Studien visade att åtta av tio hyresvärdar systematiskt ignorerar bostadssökande personer med arabiska namn. De måste söka fem gånger fler lägenheter än personer med svenskt namn och i endast i fyra procent av fallen blev den sökande med arabiskt namn inbjuden till visning. Det är Ali Ahmed och Mats Hammarstedt vid Växjö Universitet som har genomfört studien och de menar att agerandet är olagligt och bidrar till att förvärra integrationsproblematiken.¹ Om denna typ av diskriminering förekommer inom bostadsmarknaden hur ser det då ut inom andra institutioner och organisationer i landet? Det svenska samhället förespråkar rättvisa och alla människors likhet inför lagen, oavsett vem man är och vart man kommer ifrån. Begrepp som rättsstat och rättssamhälle ses som självklara i en beskrivning av vårt samhälle. Med begreppet rättssamhälle menas ett samhälle som är byggt på lag och rätt. Med rättsstat menas ett samhälle där statsorganen själva är skyldiga att följa de gällande lagarna. Medborgarna skall även garanteras rättssäkerhet vilket innebär att den enskilde medborgaren äger ett visst mått av frihet och skydd mot övergrepp från andra medborgare och från samhället självt². Trots detta rapporterar media återkommande en annan bild av det svenska rättssamhället, kantad av orättvisor och diskriminering. Hösten 2006 sänder SR P1 ett nyhetsinslag som handlar om hur invandrare särbehandlas inom rättsväsendet i Sverige. Inslaget hänvisar till rapporten *Likhet inför lagen*, skriven av professor Christian Diesen vid Stockholms Universitet. Rapporten, som redovisats och uppmärksammats flera gånger i massmedia, belyser den strukturella diskrimineringen inom dagens svenska rättsväsende. Tusentals förundersökningar och domar har gått igenom, vissa polisdistrikt har granskats och olika städer har jämförts. Undersökningen är den första större studien som belyser den strukturella diskrimineringen inom dagens svenska rättsväsende. Resultaten visar att invandrare särbehandlas i varje led. De anmäls, åtalas och häktas oftare. Dessutom döms de till strängare straff än svenskar. Begreppet strukturell diskriminering som Diesen använder innebär outtalad och omedveten diskriminering på samhällelig nivå, vilket i sin tur kan ligga till grund diskriminerande beteende inom organisationer och på arbetsplatser, så kallad institutionell diskriminering.

Media har vid flera tillfällen rapporterat om problematiken med denna typ av diskriminering. Samma dag som Diesens rapport gavs ut, den 11 mars 2005, publicerade Dagens Nyheter en artikel med rubriken ”Invandrare missgynnas i rättsvisans alla led”³. Artikeln är skriven av Diesen själv och baseras på resultatet av hans undersökning. En liknande artikel på finns att läsa på Sveriges Radios hemsida, publicerad 14 mars, 2005⁴. Här lyder rubriken ”Invandrare särbehandlas i rättsväsendet” och hela artikeln är baserad på rapporten samt en intervju med Diesen. Uppsala nya tidning publicerar en artikel i ämnet den 1 juni 2006 med rubriken ”Ungdomar inte lika inför lagen”. Denna artikel beskriver hur ungdomar med svensk bakgrund och de som har invandrarbakgrund

¹ www.dn.se, 070318

² Svensson, 2006

³ www.dn.se, 070312

⁴ www.sr.se, 070312

behandlas olika när de frihetsberövas efter att ha begått ett allvarligt brott. Artikeln baseras på och hänvisar till en doktorsavhandling från 2006 av Lupita Svensson vid Stockholms Universitet, *Häktad eller omedelbart omhändertagen? – en studie om akuta frihetsberövanden av unga lagöverträdare*. Lupita Svensson har här gjort en nationell undersökning som sträcker sig över tre undersöknings år (1992, 1998 och 2003) och omfattar 526 unga lagöverträdare mellan 15-18 år. Hennes resultat visar att det förekommer skillnader i formen av akut frihetsberövande av ungdomar som begått brott och att etnicitet är en avgörande faktor. Hon menar att svenska ungdomarna i större utsträckning tas om hand via socialtjänsten, medan invandrarungdomar oftare häktas. Framst är det första generationens invandrare som berörs.⁵

Det finns många olika definitioner på begreppet invandrare men den vanligaste är att man själv eller minst en av ens föräldrar är födda i ett annat land än Sverige. Diesen⁶ väljer att definiera begreppet invandrare som en person med minst en förälder född utomlands. Det innebär att även personer som är svenska medborgare kan ha kommit att ses som invandrare i hans undersökning. Runt en fjärdedel av alla gymnasieelever i Sverige har invandrarbakgrund⁷. Många av dessa ungdomar kan komma att stöta på främlingsfientlighet, känna på utanförskap, få svårigheter med skolgången och möta olika former av diskriminering.⁸ Denna diskriminering och marginalisering skapar hos många ungdomar ilska och aggression mot samhällets normer och lagar⁹. Kan rädslan för att utsättas för ett orättvist bemötande inom det utåt sätt så rättvisa svenska rättssystemet leda till ett ytterligare förstärkt samhällsförakt? Diesen konstaterar i sin rapport att kunskaper om denna typ av diskriminering inom det svenska rättssystemet är mycket ofullständiga och han anser att frågan har försumrats i den svenska forskningen.¹⁰ Det svenska rättssystemet är till för att upprätthålla ordningen i samhället och om det inte fungerar på rätt sätt är det viktigt att det uppmärksammas så att en förändringsprocess kan påbörjas, vilket gör problemområdet ett högst relevant ämne att undersöka inom socialt arbete.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att genom granskning av domar från Göteborgs Tingsrätt under 2005 undersöka huruvida etnisk diskriminering förekommer i ungdomsbrottsmål eller ej. Vi vill besvara följande frågeställningar:

1. Hur ser fördelningen ut av antal dömda ungdomsbrottslingar med svensk respektive annan etnisk bakgrund vid Göteborgs Tingsrätt under 2005?
2. Vilka mönster kan man se i Tingsrättens val av påföljd för respektive grupp och hur kan dessa förklaras?

⁵ Svensson, 2006

⁶ Diesen, 2005

⁷ Nordenstam/Wallin, 2002

⁸ Erling/Hwang, 2001

⁹ Ahmadi et. al, 2003

¹⁰ SOU 2006:30

2. Teori

2.1 Diskriminering - En social konstruktion

Vår utgångspunkt i denna uppsats är att diskriminering är en social konstruktion. Med social konstruktion menas att verkligheten existerar först när människor skapar och ger liv åt olika begrepp och kategorier för att på ett lättare sätt kunna visa, tolka och förstå världen omkring sig. Med andra ord är social konstruktion inte biologiskt utan kulturellt betingat och skapas av människan i olika sociala sammanhang. Samhället uppfattas som ett system av mellanmänniska handlingar, relationer och interaktiva processer. Det skapas en sorts osagd hierarki både i mötet mellan individer och möten mellan individer och olika samhällsinstitutioner. Det vill säga samhälliga förhållanden är ett resultat av den ömsesidiga relationen som finns mellan ett samhälle och dess individer.¹¹ Detta anser vi innebär att social konstruktion är föränderlig och kan omstruktureras över tid. Vad som skapats av oss kan vi också förändra. Utifrån detta perspektiv ser vi på diskriminering som ett beteendemönster skapat av människan med konsekvenser som särbehandling, marginalisering och utanförskap för de individer och grupper som drabbas. Detta påverkar samhällsordningen då dessa individer inte känner tillhörighet eller delaktighet vilket på sikt kan leda till frustration och olika former av utåtagerande. Då diskriminering är en social konstruktion kan ökad kunskap och vilja öka möjligheterna till förändring.

Det finns många olika teorier som försöker förklara diskriminering, hur den uppkommer, vilka det är som diskrimineras, vilka individer eller grupper som blir diskriminerade samt vad diskrimineringen medför för konsekvenser för dem som utsätts för det. Diskriminering och dess förklaringsmodeller kan även analyseras på olika nivåer. Man skulle kunna säga att på en sociologisk nivå handlar den om övergripande strukturer och kulturer. På en socialpsykologisk nivå handlar det om hur diskriminering ser ut mellan grupper och individer utifrån "Vi och Dom"-tänkandet. Slutligen har vi den psykologiska nivån där man skulle kunna prata om varför enskilda individer diskrimineras andra eller vilka konsekvenser detta kan få för den enskilda individen.

2.1.2 "Vi" och "Dom"

Diskriminering förutsätter att det finns två grupper som ser sig som olika och ett exempel på detta är "svenskhets" och "invandrarskap". Uppkomsten av dessa två utgör grunden för "Vi och Dom"-tänkandet och bygger på att grupperna "Vi" och "Dom" tillerkänns egenskaper som ses som givna och oföränderliga. "Vi och Dom"-tänkandet innefattar också en hierarki som kan försvaras genom att hävda otillräcklighet i anpassning till det normgivande.¹² Svenskhets har varit normen och målet och det är "Dom" som ska anpassa sig genom att förändras och övervinna sina "brister" och bli ett med de rådande normerna. "Vi" äger spelreglerna och har ett för givet taget privilegium att bestämma vad integration är, vilka som omfattas och hur länge integrationen ska hålla på. Svenskar och den ansiktslösa folkgrupp som kallas invandrare ses som helt olika. Den som kommer till

¹¹ Brante et. al, 2001

¹² SOU 2005:41

Sverige blir sedd som om hon har brister i förhållande till svensken. Det som "Dom" har är alltid mindre värt. Risken är stor att detta synsätt från "Vi" gentemot "Dom" påverkar barn till dessa minoritetsgrupper då stereotypisering och marginalisering kan påverka en individs självbild negativt.¹³ I uppsatsen används ibland begreppet *invandrare* och ibland skrivs *personer med annan etnisk bakgrund*. Innebörden av dessa olika benämningar är dock densamma i vår undersökning och innebär att man har en annan etnisk bakgrund än svensk.

Zygmunt Bauman¹⁴ definierar begreppen "Vi" och "Dom" som att dessa inte enbart syftar till att tala om två olika grupper av människor, utan begreppen innehåller även två helt olika attityder hos var och en av grupperna. Bauman vill här påvisa att föreställningen om "Vi" och "Dom" inte bara är ett sätt att känna sig trygg i sin egen grupp utan det är också en uttrycksform för att uppfatta den andre som osäker, icke trovärdig och av det skälet ointressant. "Vi" är en symbol för den grupp man känner tillhörighet med, vet att man ingår i och är en del av. Man känner en naturlig samhörighet med sin grupp och har kunskap av dess osagda koder. "Dom" karakteriserar den grupp som man inte kan eller vill ingå i. "Vi" uppfattar "Dom" som en svag, icke komplett och ofullständig skara som anses vara hotfull och skrämmande för "Vi". Medlemmarna i "Vi" vill gärna tro att medlemmarna i "Dom" har en nedvärderande syn på "Vi", och vice versa, och på detta vis legitimerar man sina egna negativa föreställningar. Polarisering och motstridiga intressen mellan grupper förstärks och gör argumentationer som "Dom" är inte "Vi" och "Vi" är inte "Dom" enormt laddade och starka. "Vi" och "Dom" förstås alltid i motsats till varandra och det är i deras ömsesidiga relation som var och en får sin unika identitet.¹⁵

2.1.3 Stereotypisering

Ett annat sätt att titta på diskriminering är via begreppet stereotyp. Enligt wikipedia.se är en stereotyp "en mental representation av en grupp och dess medlemmar"¹⁶. Begreppet benämns ofta i samband med rasism och diskriminering och är en slags föreställning om vad som kulturellt utmärker en grupp. Stereotyper tenderar att vara mer eller mindre nedsättande men behöver inte alltid vara det. Det är viktigt att reflektera kring stereotypers orsaker och inse att de inte nödvändigtvis ger en rätt bild av en person eller grupp. Dels används de ibland för att klassificera människor i den sociala världen för att på så sätt definiera den egna gruppen i förhållande till andra. Dels kan stereotyper användas för att rättfärdiga ojämlik tillgång till samhällets resurser.¹⁷ Här i Sverige är den stereotypa bilden av en tonårspojke i förorten med invandrarbakgrund ofta negativt vinklad och har i det närmaste blivit liktydigt med att vara farlig.¹⁸

¹³ SOU 2005:41

¹⁴ Bauman, 1992

¹⁵ Bauman, 1992

¹⁶ wikipedia.se, 070403

¹⁷ Eriksen, 1998

¹⁸ Ahmadi et. al, 2003

Konstruktionen om "Vi" och "Dom" i samhället har inte haft syftet att acceptera och skildra olikheter utan rättare sagt har förmedlat en tolkningsram där avvikelser är hierarkiskt integrerade och där "Vi" definieras i kontrast till "Dom". På grund av detta är beskrivningen om hur de andra är, också en tyst skildring om oss. I berättelsens konstruktion är anonymisering och nedvärdering av "de andra" framträdande om än inte alltid uttryckta elementer. Att befrämja utanförskap kan även ta form av en välvillig särbehandling, som emellertid slagkraftigt medverkar till att vidmakthålla den andras underordnade och marginaliserade position.¹⁹

Kulturella olikheter påverkar och gör relationen mellan den invandrade och den infödda befolkningen präglad av missförstånd, brist i gemensamma sociala koder, kommunikationssvårigheter, värderingsskillnader osv. Föreställningen om kulturellt avstånd har kommit att bilda en metafor och ett instrument för att visa nivån av främlingskap människor emellan och de oöverstigliga svårigheter som uppstår i möten mellan individer med olika förutsättningar och erfarenheter. Tanken konstrueras även från den outtalade premissen om ett rangordnat system mellan olika kulturer där den egna kulturen ställs överst och är normgivande och styrande. Ur detta perspektiv är andra kulturformer inte bara avlägsna och annorlunda utan även präglade och stämplade av icke eftersträvarvärda karaktärsdrag. Följaktligen i proportion till den geografiska distansen anses att även det kulturella gapet mellan svenskar och invandrare har ökat. Under sådana förhållanden antas att graden av avvikelse och konflikt mellan de nyinflyttades levnadsregel och värdesystem och det som råder i Sverige ökar i takt med att det så kallade kulturella avståndet också ökar.²⁰

2.1.4 Diskriminering

Vår uppsats har som utgångspunkt att undersöka huruvida etnisk diskriminering förekommer i ungdomsbrottsmål. Begreppet diskriminering används genomgående i arbetet och vi vill ge en beskrivning av vad vi menar med begreppet utifrån vårt socialkonstruktivistiska tänkande. När man talar om diskriminering förutsätter man att det finns två grupper som är olika i något avseende²¹. Det kan exempelvis röra sig om åldersdiskriminering, könsdiskriminering eller, som i vår uppsats, etnisk diskriminering.

Begreppet diskriminering kan även delas in i två olika kategorier, faktiskt och upplevd. Med faktisk diskriminering menas då att personen eller gruppen som det berör blivit diskriminerande behandlade inom rättsväsendet.²² Dom behöver alltså ej själva upplevt handlingen som diskriminerande. På samma sätt kan en individ eller en grupp i samhället uppleva diskriminering utan att det nödvändigtvis måste ha ägt rum²³. I detta fall handlar det alltså av individens eller gruppens upplevda känsla av diskriminering. Den faktiska diskrimineringen är mer synlig och greppbar än den upplevda men detta får ej leda till att den upplevda avfärdas och uppfattas som mindre problematisk. Inom rättsväsendet kan

¹⁹ de los Reyes et. al, 2003

²⁰ de los Reyes et. al, 2003

²¹ Bauman, 1992

²² Diesen et. al, 2005

²³ Diesen et. al, 2005

man skymta attityder hos företrädare att uppgifter om upplevd diskriminering ej tas på allvar eller anses intressant eller relevant.²⁴

2.1.5 Strukturell och institutionell diskriminering

Förutom ovannämnda former av diskriminering går det att dela upp diskriminering på en samhällelig (strukturell) och en organisatorisk (institutionell) nivå. Strukturell diskriminering syftar på samhällets maktstrukturer och en etablerad rangordning mellan olika kategorier av människor. Fördelningen av samhällets resurser baseras således på dessa maktstrukturer vilka i sin tur bygger på föreställningar av ”Vi” och ”Dom”. Det är emot denna bakgrund människors olikheter och inplacering i samhällshierarkin bör analyseras. Exempel på strukturella relationer som kan orsaka diskriminering är bland annat politikens utformning, välfärdens organisering och medborgarstatus.²⁵

Strukturell diskriminering leder till så kallad institutionell diskriminering vilket är den form av diskriminering som förekommer inom specifika organisationer så som skola, myndigheter och arbetsplatser. Uppfattningar som ”Vi” och ”Dom”, ”svenskheter” och ”invandrarskap” leder till stereotypisering, utsortering och kategorisering av individer som då inte bemöts utifrån sina egna förutsättningar. Institutionell diskriminering baseras på samhällets regelverk och normsystem som i sin tur påverkas av förutfattade meningar om olikheter på grund av exempelvis etnicitet och kön.²⁶ Den institutionella diskrimineringen existerar bortom enskilda individers avsikter²⁷ men individuella handlingar har dock ofta betydelse för förekomst och frekvens av diskriminering inom organisationen.²⁸ Som vårt syfte anger är det institutionell diskriminering vi utgår från i denna uppsats då vi undersöker domar från Göteborgs Tingsrätt.

Diskriminerande beslut har visat sig ofta ha samband med fördomar och etnocentrism, men kopplingen mellan attityd och handling fungerar inte alltid lika direkt. Individen kan ha dem bästa avsikter på attitydplanet men ändå utöva en diskriminerande praxis eftersom han måste handla utifrån systemets begränsningar eller utifrån fastlåsta vanor och traditioner.²⁹ Den strukturella diskrimineringen liksom den institutionella skapar en ordning som gör diskrimineringen systematisk, normal och vardaglig. Båda formerna är till synes etniskt neutrala men resulterar i ett åtskiljande och särbehandling och har därtill skadlig effekt på minoritetsgrupper i samhället. Detta gynnar majoritetssamhällets privilegier och maktpositioner. Följaktligen leder den institutionella och strukturella diskrimineringen i sin tur till reproduktion av en etniskt underordnad grupp med samhälleligt utanförskap.³⁰

I modern forskning, är granskning av maktutövning nödvändigt för att förstå strukturell/institutionell diskriminering. Det räcker inte långsiktigt med enbart

²⁴ Diesen et. al, 2005

²⁵ SOU 2006:79

²⁶ SOU 2006:79

²⁷ SOU 2006:79

²⁸ SOU 2006:79

²⁹ Brante et. al, 2001

³⁰ SOU 2005:41

tankemässig perspektivförändring om strukturell/institutionell diskriminering utan det behövs också en vilja hos makthavare att förändra. Vardagsrasism, vilket är ofta oavsiktligt, är en följd av institutionella normer där handlingar och mönster kan framträda som objektiva och normalt.³¹ Det finns ett starkt samband mellan integrationstänkande i Sverige och övriga Europa. Den tankevärlden är placerad i den västerländska idétraditionen ”west – and the rest”, där det kristna Europa gestaltas som överlägsen ”de andra” i världen. Det är ett steg i rätt riktning att förekomsten av strukturell diskriminering numera erkänns och att krafter finns för att bekämpa den, eftersom ett förnekande skulle kunna bidra till reproduktion och legitimering av diskrimineringen.³²

2.2 Sammanfattning

Sammanfattningsvis har vi utgått från premissen att diskriminering är en socialkonstruktion. Med hjälp av denna utgångspunkt har vi försökt förklara att uppkomsten av diskriminering bygger på de villkor ett samhälle och dess individer vill uppehålla och inom vilka samhällets sociala strukturer, interaktiva handlingar och processer rymmer in. Vi har förklarat begreppet diskriminering och dess konsekvenser för de individer eller grupper som utsätts för det. Fenomenet diskriminering förutsätter att det finns två grupper som är olika i något avseende. Det kan exempelvis röra sig om åldersdiskriminering, könsdiskriminering och etnisk diskriminering. Det är dock den etniska diskrimineringen som har upptagit huvuddelen av vårt teoretiska innehåll.

Ett återkommande tema inom alla förklaringsmodeller är uppfattningen om ”Vi” och ”Dom”, vilket är ständigt närvarande vid förekomsten av diskriminering och stereotypisering. Uppkomsten av ”svenskhet” och ”invandrarskap” utgör grunden för ”Vi och Dom”-tänkandet och det avspeglar sig i integrationstänkandet i Sverige. Uppfattningen legitimerar att gruppen ”Vi” och ”Dom” tillskrivs egenskaper som ses som givna och oföränderliga. ”Vi och Dom”-tänkandet innebär även en hierarki, som kan rättfärdigas genom att hävda otillräcklighet i anpassning till det normgivande. Vi har i huvudsak utgått från strukturell och institutionell diskriminering och i samband med detta belyst maktstrukturer som också den är ett grundläggande element för att ett upprätthållande av diskriminering i samhället ska kunna fortgå. Den strukturella diskrimineringen liksom den institutionella skapar ett system som gör diskrimineringen konsekvent, normal och vardaglig. De båda diskrimineringsformerna förefaller etniskt neutrala men resulterar i ett åtskiljande och inskränkning av rättigheter för de som drabbas, vilket ofta är samhällets minoritetsgrupper. Detta understödjer majoritetssamhällets privilegier och maktpositioner. Följaktligen leder den institutionella och strukturella diskrimineringen i sin tur till reproduktion av en etniskt underordnad grupp med samhällsligt utanförskap³³.

³¹ SOU 2005:41

³² SOU 2005:41

³³ SOU 2005:41

3. Tidigare forskning

Ett flertal studier, både svenska och utländska, har uppmärksammat ämnet etisk diskriminering och en del av dessa tänkte vi presentera nedan. Utifrån flertalet tidningsartiklar fick vi tag på Diesens rapport från 2005, som omnämns i inledningen av denna uppsats. I rapporten berörs en amerikansk undersökning, *Racial Disparities in the Punishment of Youth: A Theoretical and Empirical Assessment of the Literature*, som berör etnicitet och ungdomsbrottslighet. Det är en undersökning från 2002 av Rodney L. Engen, Sara Steen och George S. Bridges där de testat olika teoretiska förklaringar till varför etniska minoriteter är överrepresenterade inom det amerikanska rättsväsendet. Undersökningen är en form av metaanalys, vilket innebär att man sammanställt flera olika undersökningar genomförda av olika forskare. Vidare internetsökningar kring Diesens rapport ledde oss fram till SOU 2006:30, *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv om diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. Rapporten är en antologi med kapitel av 8 olika författare, varav en är Christian Diesen och redaktör är Jerzy Sarnecki. Det tema som behandlas är förekomsten av strukturell diskriminering och särbehandling på grund av etnisk och religiös tillhörighet inom olika led i rättsväsendet.

För att hitta ytterligare internationell forskning på området sökte vi på ”juvenile justice and ethnic discrimination” i den internationella databasen PsycINFO. Vi fick då 17 träffar och ett exempel är den amerikanska undersökningen *Race and the Impact of Detention on Juvenile Justice Decision Making* från oktober 2005. Här har man undersökt om ras/eticitet har någon påverkan i utfallen av ungdomsbrottsmål i Iowa, och i så fall i vilken utsträckning. Vi eftersökte även mer svensk forskning med fokus på ungdomar och använde söktermen ”ungdomsbrottsling” på Google.se. Detta ledde oss till en artikel i Uppsala nya tidning³⁴ baserad på en doktorsavhandling från 2006 av Lupita Svensson vid Stockholms Universitet, *Häktad eller omedelbart omhändertagen? – en studie om akuta frihetsberövanden av unga lagöverträdare*. Det är en nationell undersökning som sträcker sig över tre undersöknings år (1992, 1998 och 2003) och omfattar 526 unga lagöverträdare mellan 15-18 år.³⁵ Metoden som använts är dokumentundersökning och består av både en kvalitativ och en kvantitativ del med analyser av domar från tingsrätt och länsrätt.³⁶

Vi redovisar nedan denna forskning via teman som är utmärkande för resultaten i undersökningarna.

3.1 Strukturell och institutionell diskriminering och den etniska bakgrundens betydelse

Begreppen *strukturell* och *institutionell diskriminering* har vi i teoriavsnittet förklarat som en omedveten och outtalad form av diskriminering som genomsyrar ett samhälle

³⁴ www.unt.se, 070312

³⁵ Svensson, 2006

³⁶ Svensson, 2006

eller en organisation och kan påverka arbetssätt och attityder som leder till att människor rangordnas i kategorier som ”Vi” och ”Dom”. Resultat från Christian Diesens forskning visar att det inom det svenska rättsystemet förekommer strukturell och institutionell diskriminering av invandrare i alla led³⁷. Diesen menar att invandrare är mer påpassade och att de som utsätts för brott av invandrare är mer anmälningsbenägna vilket leder till att invandrare anmäls oftare. Dessutom visar resultaten att de utreds noggrannare, åtalas oftare, häktas oftare och längre samt får strängare straff än svenskar. Liknande resultat hittar man i Tove Petterssons forskning i SOU 2006:30, *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv om diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. Hon har studerat domar och förundersökningsmaterial i ärenden kring grövre sexualbrott, misshandel och grov misshandel och menar att personer med utomeuropeisk bakgrund löper nästan tre gånger större risk än personer med svensk bakgrund att dömas till fängelse. Utöver etnicitet hittar hon inga andra förklarande faktorer bakom detta resultat så som brottstyp, brottets grovhet, tidigare lagföringar för brott, etc. I samma SOU finns ett kapitel skrivet av Johan Kardell där han funnit en tendens till förhöjd risk att dömas till fängelse för personer med annan etnisk bakgrund än svensk som begått brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid samt sexualbrott. Han tar även upp kön och ålder som variabler av betydelse och menar att sannolikheten att dömas till fängelse är större för män än för kvinnor och för personer som fyllt 21 år i jämförelse med yngre. Sarnecki beskriver hur den etniska bakgrunden hos offer, förövare och vittnen också kan påverka vittnens upplevelser av det inträffade och att detta på så vis kan påverka den rättsliga utgången av fallet³⁸.

Lupita Svensson har undersökt huruvida etnicitet påverkar formen av omedelbart omhändertagande av ungdomar som begått brott. Lupita finner att det förekommer skillnader och att etnisk bakgrund har ett direkt samband med formen av akut frihetsberövande. Resultaten visar bland annat hur svenska ungdomarna i större utsträckning tas om hand via socialtjänsten, medan invandrarungdomar häktas oftare. Främst är det första generationens invandrare som berörs, dvs. ungdomar som är födda i ett annat land än Sverige.³⁹

Hos amerikanska undersökningar finner man också resultat som tyder på etnisk diskriminering. Engen, Steen & Bridges har i sin undersökning från 2002 testat olika teoretiska förklaringar till varför etniska minoriteter är överrepresenterade inom det amerikanska rättsväsendet. En förklaring var att det finns diskriminering i USA:s domstolar kopplat till etnicitet. De menar att det finns ojämlikheter och skillnader kopplat till etnicitet och att dessa inte kan förklaras bort med andra faktorer som till exempel social klass.⁴⁰

³⁷ Diesen et. al, 2005

³⁸ SOU 2006:30

³⁹ Svensson, 2006

⁴⁰ Diesen et. al, 2005

3.2 Invandrare kontra ras

Vi finner alltså många forskningsresultat som visar på att strukturell diskriminering på grund av etnicitet förekommer både i Sverige och i andra länder som t ex USA. Man kan urskilja vissa skillnader kring vilka grunder denna diskriminering bygger på. I Sverige är diskrimineringen kopplat till begreppet invandrare och vart i världen man kommer ifrån, dvs. att vara ”icke-svensk” och med utgångspunkt i kulturella, stereotypa föreställningar om olikhet. I USA verkar diskrimineringen vara mer kopplad till begreppet ras. Diesen⁴¹ säger sig ha kunnat se skillnader mellan olika invandrargrupper och att det visar sig ha betydelse vilket ursprungsland man kommer ifrån. En person från Norden eller Nordamerika är knappt av intresse i en diskrimineringsdiskussion, medan personer från Asien och Afrika är högst intressanta. Han menar att det är mer synligt att en sådan person kommer från en främmande kultur och eftersom fördomar ökar med bristande kunskap och förståelse ökar också riskerna för särbehandling. Pettersson och Kardell skriver båda att personer från utomeuropeiska länder löper störst risk att diskrimineras inom rättsväsendet då de till exempel löper tre gånger så stor risk att dömas till fängelse⁴². Man kan alltså säga att ju längre bort från Sverige man kommer desto mer främmande och annorlunda anses man vara och desto större är risken att utsättas för diskriminering.

Engen, Steen & Bridges fann i sin amerikanska undersökning skillnader mellan olika etniska grupper och att det var av betydelse vilken etnisk minoritet man tillhörde. Det var i synnerhet afroamerikaner som löpte en stor risk att diskrimineras och i många fall både dömas lättare och få hårdare straff⁴³. Leiber & Fox kommer till samma slutsats i sin undersökning av utfall i ungdomsbrottsmål i Iowa⁴⁴. Eftersom afroamerikaner inte på något sätt kan ses som invandrare i USA pekar detta på att det i USA handlar mer om diskriminering på grund av hudfärg än om att man skulle vara invandrare.

3.2 Spiraleffekt

Engen, Steen & Bridges talar om att de afroamerikaner som diskrimineras drabbas av en slags spiraleffekt när det gäller påföljdsbeslutet. Deras menar att tidigare brottslighet var en faktor som verkade ha mer betydelse för straffets hårdhet än brottet i sig. Detta får som konsekvens att föregående diskriminering kan få en långtidsverkande effekt. Dvs. att en afroamerikansk man döms lättare än en vit vilket leder till att han vid eventuellt ny brottslighet får ett hårdare straff än den vite som kanske inte dömdes för det första brottet⁴⁵. Detta skiljer sig mot svensk rätt då Pettersson inte hittat något som tyder på att tidigare brottslighet skulle påverka straffbenägenheten i de mål hon tittat på. I hennes resultat är etniciteten den enda förklaringsfaktor hon kan finna till diskriminerande domslut.⁴⁶ Detta kan då kopplas till Diesens resultat som visade att invandrare utreds

⁴¹ Diesen et. al, 2005

⁴² SOU 2006:30

⁴³ Diesen et. al, 2005

⁴⁴ Leiber/Fox, 2005

⁴⁵ Diesen et. al, 2005

⁴⁶ Pettersson, 2006

noggrannare än svenskar⁴⁷ vilket alltså skulle kunna vara en förklarande faktor till att man döms lättare och hårdare som invandrare då bevisningen förmodligen är starkare.

3.3 Stereotyper och negativa förväntningar

Sarnecki resonerar kring diskriminering och dess påverkan på individens brottsbenägenhet. Sarnecki menar att ett flertal kriminologiska teorier kopplar brottsförekomsten till negativa, stereotypa förväntningar på individen och/eller dennes erfarenhet av diskriminering och utanförskap som skapas i mötet med majoritetssamhället. Det kan handla om att personer som i sitt uppträdande saknar det Sarnecki väljer att kalla ”svensk medelklassnorm” och därmed lider brist på ”symbolisk kapital” får svårare att göra sig giltig inom domstolsväsendet. Orsaken till varför dessa människor uppfattas som mindre trovärdiga finner Sarnecki bland annat i de negativa stereotyper och fördomar som präglar samhället och är tilldelade till bestämda minoritetsgrupper samt i språksvårigheter hos dessa grupper. Vidare vill Sarnecki påpeka svårigheter med att utläsa tecken på särbehandling utifrån domslutsmaterialet då de brukar vara hårfina och osynliga. Sarnecki hävdar att den schablonmässiga synen på invandrare som mer brottsbenägna än svenskar, kan medföra två negativa effekter. Dels kan det bidra till att den negativa stereotypa synen bekräftas, med hjälp av statistiken, dels kan det hos individen som tillhör minoritetsgruppen skapa och/eller förstärka känslan av utanförskap, vilket enligt många kriminologiska teorier kan öka risken för faktiskt brottslighet. Detta perspektiv visar på att överskattningen av och fokuseringen på ”invandrarbrottsligheten” är ett viktigt problem i samhället och kräver en långsiktig lösning. Genom engagemang och ökad satsning på kunskap och forskning inom området kan diskriminering reduceras och därmed en minimering av de utsatta grupperas faktiska brottslighet uppnås.⁴⁸

3.4 Sammanfattning

Ett genomgående tema i alla dessa undersökningar är att man hittat tydliga tecken på att det pågår strukturell och institutionell diskriminering på grund av etnicitet inom det svenska rättsväsendet och så även inom det amerikanska. I Sverige både utreds, döms och straffas invandrare hårdare, något som även verkar gällande för etniska minoriteter i USA. Det visar sig ha betydelse vart i världen man kommer från när det gäller graden av diskriminering man utsätts för. I det svenska systemet verkar de hårdast drabbade vara personer med ursprung i länder utanför Europa medan det i USA verkar handla mer om ras då forskningsresultat visar att afroamerikaner är de som är hårdast utsatta. Något som tas upp i Engen, Steen & Bridges undersökning från USA 2002 är den spiraleffekt som detta kan leda till när tidigare brottslighet blir en viktig faktor vid påföljdsbeslutet. En färgad man döms lättare än en vit, en dom som troligtvis kan komma att påverka eventuella nya påföljdsbeslut i framtiden. I den svenska forskning vi tittat på har man inte ännu hittat några sådana tendenser utan etnicitet verkar ensamt vara det som är avgörande vid diskriminerande påföljdsbeslut. Orsaken till denna diskriminering är, enligt Sarnecki,

⁴⁷ Diesen et. al, 2005

⁴⁸ SOU 2006:30

förutfattade meningar och stereotypa fördomar kring människor från andra kulturer och med annat utseende är ens egna. Detta kan få effekter som att dels förstärka känslan av utanförskap hos de utsatta samt att den negativa synen på dessa personen förstärks på grund av brottsstatistiken.⁴⁹

⁴⁹ SOU 2006:30

4. Metod

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur vi fått tag på vårt empiriska undersökningsmaterial och övrigt underlag för uppsatsen. Vidare redogör vi för vårt urval, bearbetningsmetod, analysmetod samt etiska överväganden. Vi avslutar med en diskussion kring studiens validitet, reliabilitet samt generaliserbarhet.

4.1 Metodval

För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att genomföra vår undersökning med en kvantitativ ansats. Detta innebär att man studerar andelen personer som upplever något, har en åsikt eller dylikt och försöker hitta mönster, samband och avvikelser. Om grunddatan, som i vår undersökning, inte är kvantitativ görs en klassificering eller kodning av det empiriska materialet för att sedan kunna analysera och tolka materialet.⁵⁰ Vi valde kvantitativ metod då vi ville undersöka ett större urval än vi haft möjlighet till om vi hade valt kvalitativ metod. Våra empiriska grunddata är tingsrättens domar vilket betyder att vi genomfört en dokumentundersökning för att samla in information. Arbetssättet har använts vid liknande tidigare undersökningar som exempelvis i avhandlingen *Att slåss för erkännande av* Björn Johansson vid Örebro Universitet från 2001, där han använt sig av analys av domstolshandlingar i sin undersökning av mekanismer bakom gatuvåld.

Ett alternativ eller komplement till dokumentanalysen hade kunnat vara att genomföra intervjuer med nämndemän och dömda för att fånga upp deras erfarenheter och upplevelser kring etnisk diskriminering i rättsväsendet. Vårt fokus i denna uppsats har dock varit på kvantitativa aspekter och ej kvalitativa vilket var avgörande för vårt val av metod.

4.2 Datainsamling

Eftersom vi har valt att titta på domar och straffpåföljder började vi med att undersöka vilket material vi kunde få tillgång till och hur. Vi besökte Göteborgs Tingsrätt, där vi presenterade oss och vår undersökning och bad om tips på hur vi skulle gå tillväga. Där fick vi beskrivet att det finns datorer till allmänhetens förfogande med en sökbar databas över alla tingsrättens domar. Informationen i denna databas var dock begränsad då uppgifter om exempelvis tidigare bestraffning saknades och därför hänvisades vi till att leta i Tingsrättens domböcker för ett mer utförligt material. Vi ville titta på domar som låg så nära i tid som möjligt och vår första tanke var att rikta in oss på ungdomsbrottsmål från 2006. Det visade sig ganska snart att domböckerna med domar från 2006 var på bindning och skulle inte hinna bli klara i tid för att vi skulle kunna nyttja dem. Detta medförde att vi fick gå tillbaka ytterligare ett år i tiden och valde då att undersöka 2005 års domar. För att få tillgång till domböckerna var man tvungen att beställa dem i förväg så de skulle kunna förberedas och plockas fram ur arkivet. Vi bestämde oss för att så

⁵⁰ Larsson/Lilja/Mannheimer et. al, 2005

snart som möjligt ta en titt i domböckerna för att försäkra oss om att de innehöll den information vi behövde, och det visade de sig göra. Dock insåg vi snart hur tidskrävande detta arbete skulle bli. Domarna var sorterade efter datum och det fanns inget smidigt sätt att urskilja ungdomsmål från de övriga. Vi skulle bli tvungna att leta igenom domböckerna från pärm till pärm i de 55 voluminösa böcker som innehöll 2005 års alla domar.

Vi valde då att trots allt ta en titt i Tingsrättens databas, för att se om vi kunde utnyttja den i vår sökning. En expedit ur Tingsrättens personal hjälpte oss använda databasen på rätt sätt. Vi lärde oss att alla ungdomsbrottsmål klassas som förtursmål och att dessa gick att välja ut genom en urvalsökning. På så vis kunde vi på ett effektivare sätt få fram mål och domar för vår undersökning. Databassökningen hjälpte oss att få fram målnummer och rättegångsdatum i ungdomsmålen, vilket skulle underlätta fortsatt sökning i domböckerna för komplettering av de uppgifter som ej gick att få ut ur databasen. Uppgifterna fördes in i en av oss själva framställd mall⁵¹ vilket gjorde insamlingen snabb och smidig. Det tog oss 6 timmar att leta fram 2005 års alla ungdomsbrottsmål i databasen och antalet domar blev 214 st. Antalet mål var färre då det ofta ingick flera ungdomar i samma mål.

Efter detta bokade vi in oss för tillgång till domböckerna. Det tog oss totalt runt 12 timmar att med hjälp av de målnummer vi fått till hands via databassökningen, leta upp våra domar och komplettera vårt material. Under denna sökning hade vi ett mindre bortfall då ett fåtal av de mål vi fått fram genom databasen saknades i domböckerna. Dock hittade vi ett antal nya mål som i sin tur saknades i databasen. Slutligen fick vi ihop totalt 212 stycken mål att bearbeta i vår undersökning.

4.3 Urval

Ur ett geografiskt perspektiv har vi av naturliga skäl valt domar från Göteborgs Tingsrätt eftersom de är lättast tillgängliga för oss. På grund av tidsbegränsning har vi inte haft möjlighet att komplettera med domar från andra städer. Ungdomar valde vi att klassa som personer under 18 år och eftersom man i Sverige inte är straffmyndig före 15 års ålder ligger vårt åldersspann i urvalet mellan dessa åldrar. Detta ger också bästa jämförelsemöjlighet av påföljderna då personer under 18 inte kan dömas till fängelse. Hade vi valt äldre personer i vår undersökning skulle jämförelsen inte bli rättvis då straffpåföljden av naturliga skäl skulle kunna skilja sig åt på grund av ålder. Är man mellan 15-18 år har man alltså samma påföljdssystem att dömas utifrån.

4.4 Variabler

De variabler vi använt oss av är följande: Brottsubricering, etnicitet, ålder, kön, erkännande, tidigare straffad, påföljd och strafflängd. Valet av dessa variabler har baserats både på egna tankar och med hjälp av tidigare forskning. Vi har valt variablerna brottsubricering, etnicitet, ålder, kön och erkännande från Lupita Svenssons

⁵¹ se bilaga 2

undersökning från 2006. Svensson använde även variabeln ”Kontakt med socialtjänsten sedan tidigare” vilket vi inspirerades av men omvandlade till ”Tidigare straffad” då vi ville undersöka om detta kunde ha en eventuell inverkan på påföljdsbeslutet. Vi anser att de variabler vi valt att titta på kommer att hjälpa oss att svara på våra frågeställningar och att de kommer att kunna ge oss en intressant och förhoppningsvis klargörande bild över vilka faktorer som kan ha betydelse för typen av påföljd. Variablerna ska även kunna hjälpa oss urskilja eventuella likheter och skillnader i påföljdsbeslutet, dvs. domen, mellan svenska ungdomar och ungdomar med annan etnisk bakgrund.

I bilaga 1 redovisas alla variabler och vad de står för. Vi vill dock här redogöra extra tydligt för den variabel som handlar om etnisk bakgrund och hur vi skulle göra uppdelningen kring vem som skulle anses som svensk och inte. Vi har, i likhet med undersökningen av Ahmed/Hammarstedt som inleder denna uppsats, valt att utgå från en persons namn. Detta beror till viss del även på att vi ej haft möjlighet att kontrollera etniciteten på något annat sätt. Typiskt svenska eller nordiska namn har varit sådana som exempelvis Bergqvist, Ström, Svensson. De namn som ej varit typiskt svenska har vi alltså tilldelat kategorin ”Annan etnisk bakgrund”. Det har varit mestadels arabisk- och muslimsk-klingande samt sydeuropeiska namn som exempelvis Abdoulah, Matic och Lopez. Vi gick igenom namnen ihop för att tillsammans avgöra vilken kategori varje person skall tillhöra och det har endast varit i sällsynta fall som vi haft svårt att placera in ett namn i en kategori. Vid sådana fall utgick vi från föräldrarnas namn vilket genast varit till stor hjälp. Detta betyder att ungdomarna i kategorin ”Annan etnisk bakgrund” alltså kan vara både första och andra generationens invandrare. Vi är medvetna om att detta inte är en fullt önskvärd uppdelning då även andra faktorer som exempelvis utseende borde spela en roll när man pratar om diskriminering i en visuell situation som en rättegång. Dock har detta, på grund av tidsbrist och befintligt materialunderlag, varit enda möjligheten för oss att göra en etnisk indelning av ungdomarna. Observera att de namn vi nämnt i denna text ej är hämtade ur vårt insamlade material. Vi har tidigare pratat om att etnisk diskriminering ofta bottnar i en föreställning om att människor som synligt kommer från ett land långt från Sverige och en annan kultur ses som annorlunda än oss själva. Detta har medfört att personer med nordiska namn har kategoriserats som svenskar då dessa enligt tidigare forskning inte drabbas av denna form av diskriminering i samma utsträckning. Dessa utgör dock enbart ett mindre antal personer i vårt empiriska material.

4.5 Etiska överväganden

Under hela processen i arbetet med denna uppsats har vi haft tankar kring etik med oss vilket har påverkat vårt arbetssätt. Vi anser oss att ha vidtagit nödvändiga etiska åtgärder som krävs av en undersökning av vår art. Vår undersökning gick ut på att samla in material ur domböcker och databaser på Göteborgs Tingsrätt, vilket är offentliga dokument som samtliga medborgare har rätt att ta del av. Vi har ändå varit noga med att i uppsatsen inte röja uppgifter om exempelvis namn, personnummer eller domnummer som skulle kunna peka ut någon individ. Dessutom har vi varit medvetna och särskilt aktsamma i hanteringen av vårt insamlade material för att ingen utomstående ska kunna

komma över de uppgifter och anteckningar vi samlat in. Vår studie av domböckerna har hållits uteslutande inne i Göteborgs Tingsrätts stora vänthall och i en avskild hörna.

4.6 Bearbetning av material

Vårt insamlade material har som vi beskrivit tidigare förts in i en mall där alla våra variabler finns representerade. Utifrån dessa mallar gick vi igenom materialet och varje variabel delades upp i olika kategorier. Exempelvis indelades variabeln Brottskategori i undergrupperna Personrelaterat våld, Materiellt våld, Ekonomiska brott, Trafikrelaterade brott, Narkotikarelaterade brott och Vapenbrott. I bilaga 1 finns en mer utförlig beskrivning av uppdelningen och vad som ingår i varje undergrupp. Variablerna kodades om utifrån dessa undergrupper och matades in i statistikprogrammet SPSS.

I arbetet med bearbetningen visade det sig att en del av våra undergrupper innehöll för få observationer (personer) vilket begränsar möjligheterna till statistiska analyser. Ett exempel på detta är i variabeln Brottskategori med variablerna Narkotikabrott och Vapenbrott. Detta ledde till att vi valde att slå ihop vissa av dessa mindre kategorier för att få fler antal observationer i varje kategori och på så vis lättare kunna genomföra våra analyser. Ett alternativ hade varit att samla in ytterligare material för att fylla ut materialet och få in fler observationer till varje grupp men på grund av tidsbrist hade vi ej den möjligheten. De ändringar vi genomförde var i kategorierna variablerna *Brottskategori* och *Påföljd* och gjordes på följande sätt:

Variabel: Brottskategori

Ursprunglig variabellista Brottskategori:

1. Personrelaterat våld
2. Materiellt våld
3. Ekonomiska brott
4. Trafikrelaterade brott
5. Narkotikarelaterade brott
6. Vapenbrott
7. Kombination av flera brott

Sammanslagning av variabler:

Narkotikarelaterade brott och *Vapenbrott* slogs ihop till en variabel som döptes till *Olaga innehav av vapen eller narkotika*

Ny variabellista Brottskategori:

1. Personrelaterat våld
2. Materiellt våld
3. Ekonomiska brott
4. Trafikrelaterade brott

5. Olaga innehav av vapen eller narkotika
6. Kombination av flera brott

Variabel: Påföljd

Ursprunglig variabellista Påföljd:

1. Dagsböter eller penningböter
2. Vård inom socialtjänsten
3. Vård inom socialtjänsten + ungdomstjänst
4. Vård inom socialtjänsten + dagsböter
5. Sluten ungdomsvård upp till 1 år
6. Sluten ungdomsvård 1 år och över
7. Villkorlig dom
8. Skyddstillsyn

Sammanslagning av variabler:

Sluten ungdomsvård upp till 1 år och Sluten ungdomsvård 1 år och över slogs ihop till en variabel: Sluten ungdomsvård

Vård + ungdomstjänst samt Vård + dagsböter slogs ihop till Vård inom socialtjänsten + ungdomstjänst/dagsböter

Villkorlig dom samt Skyddstillsyn slogs ihop till Villkorlig dom/Skyddstillsyn

Ny variabellista påföljd:

1. Dagsböter eller penningböter
2. Vård inom socialtjänsten
3. Vård inom socialtjänsten + ungdomstjänst/dagsböter
4. Sluten ungdomsvård
5. Villkorlig dom/Skyddstillsyn

4.7 Analys

Vi kommer att analysera vårt material genom att genomföra frekvenstabeller och korstabeller i programmet SPSS. Med frekvenstabeller får man fram beskrivande resultat med en tydlig överblick över hur många personer det handlar om i varje kategori, dvs. hur många är dömda för personrelaterat våld osv. Korstabellerna hjälper oss jämföra olika kategorier genom att ställa två olika variabler mot varandra. Vi kan tex. titta på hur många svenska respektive invandrarungdomar som dömts för en viss typ av brott. Vi kan även jämföra hur många av dessa ungdomar som döms mot sitt nekande, vilken typ av straff man får för de olika brottskategorierna osv. På så vis kan vi undersöka skillnader och likheter mellan dessa två grupper. SPSS redovisar automatiskt tre olika värden för varje korstabell och dessa är Chi-2 (χ^2), frihetsgraden (df) och signifikansnivån (p):

– χ^2 -test innebär att man mäter avvikelserna mellan de observerade och de förväntade frekvenserna. Med de förväntade frekvenserna menas att man i vårt fall förväntar sig att

det ej skall vara någon skillnad mellan svenska ungdomar och invandrarungdomar, en så kallad 0-hypotes. 0-hypotesen jämförs sedan med det observerade resultatet och man får skillnaderna redovisas i χ^2 -värdet.⁵²

– Df redogör för antalet möjliga kombinationer i tabellen och räknas ut på följande sätt: (antal tabeller -1) x (antal kolumner -1)⁵³

– P-värdet är ett mått på graden av osäkerhet och skall ligga mellan 0-0,5 %. Ett p-värde på 0,04 betyder alltså att det är 0,4 % risk att vi har fel i vårt resultat. Ju närmre 0 p-värdet ligger desto mindre risk är det att vårt resultat visar fel och man kan alltså anta att resultatet går att generalisera. Detta innebär med andra ord att signifikansnivån är hög.⁵⁴

För att undersöka förklarande samband hade det varit önskvärt att genomföra multivariata analyser. Detta innebär att man använder flera oberoende variabler för att förklara en beroende variabel⁵⁵. I vårt fall kunde det exempelvis handla om att använda variablerna etnicitet och ålder för att förklara variabeln påföljd. På grund av tidigare beskrivna problem med få antal observationer inom vissa variabelgrupper har vi inte haft möjlighet att göra multivariata analyser. Vi inser att detta är en brist i vår resultatanalys men att vi under rådande omständigheter fått utgå från det empiriska material vi fått ihop och göra det bästa av situationen. Vad vi nu kan se är hur två variabler samvarierar. Möjligen kunde vi ha slagit samman fler variabler men det hade inneburit ett mer svårtolkat resultat.

4.8 Validitet

Det är viktigt att man i en undersökning tydligt strukturerar upp exakt vad det är man vill undersöka och sedan håller sig inom denna ram. Detta formuleras sedan i ett syfte och frågeställningar. Med validitet menas undersökningens förmåga att mäta det man avser att mäta⁵⁶. Syftet med vår undersökning har varit att med hjälp av granskning av domar undersöka huruvida etnisk diskriminering förekommer i ungdomsbrottsmål eller ej. För att kunna uppnå vårt syfte har vi haft två frågeställningar. Dels har vi tittat på fördelningen av antalet unga brottslingar med svensk respektive utländskt bakgrund och dels har vi försökt identifiera eventuella mönster i Tingsrättens val av påföljder. Vi har lyckats ta fram samtliga rättsfall under det valda året 2005 med utgångspunkt i ungdomsbrottslighet. Totalt handlar det om 212 mål, med ungefär hälften svenska ungdomar och hälften ungdomar med annan etnisk bakgrund. Vi anser att validiteten i vår undersökning är hög då vi undersökt precis det vi avsett att undersöka och våra frågeställningar har kunnat besvaras med hjälp av undersökningsmaterialet.

⁵² Föreläsning TÖ, Göteborgs Universitet, 070207

⁵³ www.statsoft.com/textbook/stathome.html, 070426

⁵⁴ Föreläsning TÖ, Göteborgs Universitet, 070205

⁵⁵ Föreläsning TÖ, Göteborgs Universitet, 070207

⁵⁶ Larsson/Lilja/Mannheimer et. al, 2005

4.9 Reliabilitet

Med reliabilitet menas resultatets tillförlitlighet⁵⁷. Det vill säga hur ett resultat kan ha påverkats av genomförandets tid, plats osv.⁵⁸ En undersökning med hög reliabilitet får samma mätresultat vid upprepning av genomförandet, under förutsättning att inga förändringar skett på området som skall undersökas.⁵⁹ Vi anser att vår undersöknings reliabilitet är hög då det vore orealistiskt att en på nytt genomförd undersökning av domarna från 2005 skulle ge ett annat mätresultat än det vi nu fått ut. Dock kan man inte undgå att den mänskliga faktorn spelar en roll och kan ha påverkat vårt resultat i form av att vi skrivit fel eller missat någon dom. Detta har vi försökt eliminera genom att vi har tittat på alla domar två gånger, först i databasen och sedan dubbelkollat uppgifterna i domböckerna. Dessutom har vi använt samma insamlingsmetod och variabler i alla undersökta domar så att denna process inte heller skulle kunna påverka materialet.

4.10 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet av de resultat som en undersökning ger är en central och viktig fråga inom all forskning.⁶⁰ Med generaliserbarhet menas att undersökningens urvalsgrupp ska vara representativ för målpopulationen i helhet för att man ska kunna dra generella slutsatser. Man ska på så vis kunna överföra sina resultat till en större och mer allmän grupp⁶¹, i vårt fall exempelvis på Sveriges alla ungdomsbrottsmål.

Vi valde att titta på ungdomsbrottsmål i Göteborg under ett visst år, 2005, för att undersöka eventuell förekomst av etnisk diskriminering i denna stad. Det resultat vi får är alltså enbart gällande för Göteborgs Tingsrätt 2005 och frågan är då om man kan generalisera genom att säga att resultatet är representativt för tidigare och senare års domar. Kan man även generalisera och säga att resultatet skulle kunna vara representativt för hela landet? Vår uppfattning är att vi inte kan anta att det ser precis likadant ut andra år men att det inte bör handla om markanta skillnader i domslut jämfört med 2005. Denna uppfattning grundas till stor del på de resultat vi redovisat i kapitlet om tidigare forskning på området där tydliga tendenser om etniskt diskriminering i det svenska rättsväsendet har påvisats. Om man skulle vilja få ett tydligt generaliserbart resultat för hela landet anser vi att det skulle krävas mer omfattande undersökningsmaterial som exempelvis titta på fler domar, över fler år och i fler städer. Man skulle dock kunna se tendenser som pekar i en viss riktning och som tillsammans med tidigare forskning skulle kunna öka generaliserbarheten.

⁵⁷ Körner/Wahlgren, 2002

⁵⁸ Larsson/Lilja/Mannheimer et. al, 2005

⁵⁹ Brante et. al, 2003

⁶⁰ Larsson/Lilja/Mannheimer et. al, 2005

⁶¹ Kvale, 1997

5. Resultat & analys

Vi väljer att redovisa vårt resultat genom att först visa frekvenstabeller för att visa en beskrivande bild över våra data. Efter det följer ett antal korstabeller där vi ställer olika variabler mot varandra för att på så vis kunna jämföra skillnader och likheter mellan våra två undersökningsgrupper. Frekvenstabellerna redovisas i både antal och procent medan korstabellerna redovisas enbart i procent.

5.1 Undersökningsgruppens sammansättning

Tabell 5.1.1 Fördelningen utifrån etnicitet

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Svensk	104	49
Invandrare	108	51
Totalt	212	100

Denna tabell 5.1.1 visar hur stor andel domar med ungdomar med svensk respektive annan etnisk bakgrund som ingår i vår studie. Grupperna är i stort sett lika stora då gruppen med svenska ungdomar består av 104 stycken domar och gruppen med ungdomar med annan etnisk bakgrund består av 108 stycken, vilket handlar om 49 % respektive 51 %. Totalt baseras alltså vår undersökning på 212 stycken domar. Utifrån dessa siffror kan man dra slutsatsen att svenskar och invandrare döms i samma utsträckning. Men jämför vi med populationen i grupperna kan man dra slutsatsen att fler invandrare döms jämfört med svenskar då vi i inledningen till uppsatsen påvisat att invandrare utgör en fjärdedel av alla gymnasieungdomar i Sverige. Är det så att invandrarungdomarna begår mer brott i förhållande till svenska ungdomar eller beror dessa resultat på något annat? Vi anser det vara anmärkningsvärt att grupperna är så pass jämnstora i förhållande till hur populationen ser ut.

Tabell 5.1.2 Fördelningen utifrån kön

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Pojkar	181	85,5
Flickor	31	14,5
Totalt	212	100

Tabell 5.1.2 redovisar könsfördelningen i de domar vi tittat på. Här ser vi att pojkar är överrepresenterade och består av 181 stycken vilket är 85,5 %, jämfört med antalet flickor som består av 31 stycken, det vill säga enbart 14,5 %. Varför är det så få flickor som dömts? Är det så att det är färre flickor som begår brott eller döms de inte lika lätt som pojkar? Enligt Kardell⁶² kan kön vara avgörande i frågan om att dömas och han menar att pojkar döms lättare än flickor. Dessa frågor skulle vara intressant att undersöka

⁶² SOU 2006:30

vidare. Då antalet flickor visar sig vara så pass lågt har vi valt att ej använda denna grupp som en egen variabel i korstabellerna i kapitel 5.2.

Tabell 5.1.3 Fördelningen utifrån ålder

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
15 år (född 1990)	11	5,5
16 år (född 1989)	86	40,5
17 år (född 1988)	64	30
18:e levnads år men ej fyllt (född 1987)	51	24
Totalt	212	100

Tabell 5.1.3 visar att den största gruppen ungdomar i vår undersökning, 86 stycken, var på sitt 16:e levnadsår då brottet de dömts för begicks. Antalet ungdomar som dömts för brott sjunker sedan i förhållande till stigande ålder då det är 64 stycken 17-åringar som dömts och 51 stycken som dömts samma år som de skall fylla 18. Endast 11 stycken har dömts för brott vid 15 års ålder.

5.2 Brottstyp och påföljd

Tabell 5.2.1 Fördelningen utifrån brottstyp

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Personrelaterat våld	95	45
Materiellt våld	14	6,5
Ekonomirelaterade brott	59	28
Trafikrelaterade brott	16	7,5
Olovligt innehav av narkotika/vapen	14	6,5
Kombination av flera brott	14	6,5
Totalt	212	100

Närmare 45 %, dvs. nästan hälften, av alla begångna brott har varit riktade mot andra personer, enligt tabell 5.2.1. Det handlar om brottslighet som misshandel, sexuella övergrepp osv. Varför är det så många ungdomar som begår brott som skadar andra människor både fysiskt och psykiskt? Ungdomarna i vår undersökning är i en ålder då många börjar röra sig mer utanför hemmet och även är ute senare på kvällarna. Många söker sig till platser där de vet att det samlas andra ungdomar så som fritidsgårdar och utanför krogar. De har inte åldern för att komma in på krogarna men många försöker och misslyckas. Det finns forskning som visar på att det i många fall är i sådana här miljöer som bråk och turbulens uppstår⁶³. Kanske skulle detta kunna vara en bidragande orsak till detta resultat. Nästa stora brottskategori är brott med någon form av ekonomisk prägel, så som stöld och snatteri, och utgör nära 28 % av ungdomsbrotten i vårt material. När vi funderar kring vad detta kan bero på tänker vi i banor kring nutidens krav på utseende och ett framgångsrikt liv. Detta avspeglar sig i många ”måsten” för ungdomar om att ha

⁶³ Johansson, 2001

rätt kläder och prylar. Många saknar ekonomiska förutsättningar att leva upp till dessa orimliga krav och förväntningar och att stjäla eller råna kan på så vis bli enda lösningen. Siffrorna i övriga variabler sjunker sedan ner till runt 7 % där variablerna *materiellt våld, olovligt innehav av narkotika eller vapen* och *kombination av flera brott* är lika stora. Vi vill uppmärksamma att antalet ungdomar dömda för vapenbrott är förhållandevis lågt och hamnar långt ner i tabellen. Kan detta bero på den svenska kulturen där vapen inte är en lättillgänglig och självklar egendom, till skillnad mot länder som exempelvis USA?

Tabell 5.2.2 Fördelningen utifrån typ av påföljd

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Dags- och penningböter	65	30,5
Vård inom socialtjänsten	100	47
Vård + ungdomstjänst/dagsböter	35	16,5
Sluten ungdomsvård	8	4
Villkorlig dom /skyddstillsyn	4	2
Totalt	212	100

Tabell 5.2.2 visar att den vanligast förekommande påföljden för dessa ungdomar är överlämnande till vård inom socialtjänsten då detta varit gällande för 100 stycken vilket är 47 %. Detta anser vi understryker relevansen för socialt arbete. Drygt 30 % av ungdomarna, 65 stycken, fick påföljden böter i någon form vilket är nästan dubbelt så många som dömdes till en kombination av både vård inom socialtjänsten samt böter. Endast ett litet antal, 8 respektive 4 stycken, dömdes till sluten ungdomsvård eller villkorlig dom/skyddstillsyn.

5.3 Återkommande brottslighet och erkännande

Tabell 5.3.1 Fördelningen utifrån tidigare straffade

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Tidigare straffad	58	27,5
Ej tidigare straffad	107	50,5
Uppgift saknas	47	22
Totalt	212	100

För hälften av alla ungdomar i vår undersökning är detta deras första dom, visar tabell 5.3.1. Noterbart är ändå att drygt en fjärdedel är straffade sedan tidigare. Enligt tabell 5.2.2 döms majoriteten av ungdomsbrottslingar till vård inom socialtjänsten och om det är så att så många återfaller i brottslighet väcks tankar kring hur effektiv denna vård egentligen är. Tabell 5.3.1 visar också att vi saknar information om 47 ungdomar i denna undersökning, det vill säga 22 %, då detta i samtliga fall saknades information om i domarna.

Tabell 5.3.2 Fördelningen utifrån erkännande

	<i>Antal</i>	<i>Procent</i>
Erkänt	141	66,5
Ej erkänt	60	28,5
Delvis erkänt	11	5
Totalt	212	100

Majoriteten av ungdomarna, 66,5 %, har erkänt sina brott jämfört med 28 % som förnekat. Tabell 5.3.2 visar att 11 stycken, drygt 5 %, delvis har erkänt brott, vilket betyder att man varit åtalad för flera brott men endast erkänt en del av dem. Vi ser det som positivt att så många ungdomar ändå erkänner de brott som de begått, eftersom det tyder på att man är medveten om att det man gjort är fel.

5.4 Jämförelser av variabler

Nedan följer analys av vårt resultat då vi i olika tabeller ställer två variabler mot varandra och på så vis försöker förstå resultatet och hitta samband och avvikelser. Eftersom det var så pass få flickor med i vårt resultat, endast 31 stycken, har vi valt att låta bli att undersöka köns-variabeln närmare. Tabellerna redovisas i procent och då våra två undersökningsgrupper är i stort sett lika stora (104 svenskar vs 108 invandrare) går det alltså utmärkt att jämföra dessa procenttal med varandra.

Tabell 5.4.1 Etnicitet i förhållande till typ av påföljd redovisat i procent

	<i>Svensk</i>	<i>Invandrare</i>
Dags- och penningböter	38	24
Vård inom socialtjänsten	42	52
Vård + ungdomstjänst/dagsböter	16	16
Sluten ungdomsvård	2	6
Villkorlig dom/skyddstillsyn	2	2

($\chi^2 = 6.0$, $df = 4$, ns)

I tabell 5.4.1 kan vi se att drygt hälften av alla invandrarungdomar har dömts enbart till vård inom socialtjänsten jämfört med enbart 42 % av de svenska ungdomarna. I de båda grupperna är denna typ av påföljd den allra vanligaste. Dock kan man se att det är en nästan lika stor andel av svenskarna som dömts till någon form av böter som dem som dömts till enbart vård. I invandrargruppen är det dubbelt så många som dömts till enbart vård jämfört med böter. Det är dessutom 3 gånger så vanligt att invandrarungdomar döms till sluten ungdomsvård jämfört med de svenska ungdomarna. Även om det totala antalet inom denna kategori inte är många kan man ändå se en tendens till att invandrarungdomarna döms till sluten ungdomsvård oftare än svenskar. Lika stor andel inom båda grupperna har dömts till vård kombinerat med böter och detsamma gäller för kategorin villkorlig dom/skyddstillsyn. Totalt sett är 60 % av de svenska ungdomarna dömda till vård i någon form jämfört med 72 % av invandrarungdomarna. Vi kan också

nämna att i de båda grupperna så är vård inom socialtjänsten den vanligaste påföljden, följt av böter och sedan vård i kombination med ungdomstjänst eller skyddstillsyn.

Vårt resultat i tabell 5.4.1 är inte statistiskt signifikant. Vi kan dock se vissa tendenser som tyder på att invandrarungdomar döms hårdare än de svenska, då fler svenska ungdomar kommer undan med enbart böter. Dessa tendenser stämmer överens med tidigare forskning inom området. Vi inser att brottstypen självklart även kan inverka på vilken typ av påföljd man tilldömts och kommer nedan att redogöra för sådan statistik.

I vårt material är antalet flickor för få för att kunna göra statistiska analyser utifrån kön men vi väljer att ändå redogöra för resultatet då det kan vara intressant för läsaren. Hälften av både pojkarna och flickorna har i regel dömts till endast vård inom socialtjänsten. Nästan hela den resterande hälften av flickorna har dömts till någon form av böter medan detta endast gäller cirka en tredjedel av pojkarna. Detta skulle kunna påverkas av vilken typ av brott man begått, något som vi återkommer till längre fram i texten. Resultatet visar också att det är 3 gånger så vanligt att pojkar dömts till vård inom socialtjänsten i kombination med ungdomstjänst eller dagsböter jämfört med flickorna.

Tabell 5.4.2 Etnicitet i förhållande till typ av brott redovisat i procent

	<i>Svensk</i>	<i>Invandrare</i>
Personrelaterat våld	37,5	52
Materiellt våld	12,5	1
Ekonomirelaterade brott	29	27
Trafikrelaterade brott	7,5	7,5
Olovligt innehav av narkotika/vapen	8,5	4,5
Kombination av flera brott	5	8

($\chi^2 = 15.6$, $df = 5$, ns)

I stora drag skulle man kunna säga att det som utmärker sig i tabell 5.4.2 är inom de två första kategorierna, *personrelaterat våld* och *materiellt våld*, där vi kan se de tydligaste skillnaderna mellan grupperna. Det är uppenbart att hälften av alla brott begåtts inom dessa två kategorier men att uppdelningen inom dessa skiljer sig åt mellan de två grupperna. Om man väljer att titta på dessa 50 % så har invandrarungdomarna nästan uteslutande dömts för brott med personrelaterat våld medan detsamma enbart gäller för två tredjedelar av de svenska ungdomarna, där alltså en tredjedel av dem dömts för brott med materiellt våld. Det är alltså 52 % av invandrarungdomarna har dömts för personrelaterat våld och att 1 % av dem dömts för någon form av materiellt våld. Tabellen visar stora skillnader inom dessa kategorier då de svenska ungdomarna dömts för jämförelsevis färre personrelaterade brott men fler brott med materiell förstörelse än invandrarungdomarna. Kategorin med ekonomisk brottslighet är förhållandevis likvärdiga i antal och utgör en tredjedel av det totala antalet begångna brott. Andelen ungdomar från varje grupp som dömts för trafikrelaterade brott är lika stor, 7,5 %. Nästa kategori är olovligt innehav av narkotika eller vapen och där ser vi att det är dubbelt så många svenskar som dömts för detta brott jämfört med invandrare. När det gäller den

sista kategorin, kombination av flera brott, så tenderar en större andel invandrare att dömas till detta än svenskar.

Resultatet i tabell 5.4.2 är inte statistiskt signifikant även om värdet ligger nära ($p=.08$). Resultatet visar dock tydliga tendenser till att invandrare oftare döms för personrelaterat våld än svenska ungdomar vilket kan jämföras med tidigare forskning av Pettersson⁶⁴. Hon menar att invandrare löper 3 gånger så stor risk att dömas för personrelaterat våld, som misshandel och sexuellt ofredande, än svenskar.

Även när det gäller brottstyp är det svårt att göra analyser utifrån kön men vi anser dock att det kan vara av intresse att redovisa vilken typ av brott de olika könen dömts för. Vårt resultat visar att nästan hälften av flickorna (48,5 %) dömts för ekonomirelaterade brott medan nära hälften av pojkarna (46,5 %) dömts för personrelaterade brott. Detta stödjer de kunskaper vi fått under utbildningen om att pojkar ofta är mer utåtagerande än flickor vilket således leder till fler våldsbrott. Den näst största brottskategorin där flickorna dömts är personrelaterat våld och för pojkarna är det ekonomirelaterade brott. Dessa två kategorier visar sig alltså vara de vanligaste bland dömda ungdomar i åldern 15-18 år i Göteborg under 2005, då samma resultat återspeglas i tabell 5.4.2. Vi kan också se att materiellt våld är dubbelt så vanligt förekommande bland dömda pojkar medan procentandelen dömda för trafikrelaterade brott samt olovligt innehav av narkotika eller vapen är ungefär lika stora mellan könen. Vi väljer att inte analysera dessa siffror närmare eller redovisa dem i tabellform då vi anser att det låga antalet flickor är för lågt för att kunna utläsa några mönster.

Vi har även jämfört variabeln *Typ av brott* med *Typ av påföljd* men i många av kategorierna fick vi för få eller inga observationer för att kunna analysera materialet. Vi kunde dock se vissa tendenser till att hälften av alla som begår brott med personrelaterat våld döms till vård inom socialtjänsten. Vi har tidigare redovisat att invandrarungdomar är överrepresenterade i brottskategorin *personrelaterat våld, ekonomisk brottslighet* samt *kombination av flera brott*. Dessa brottskategorier leder enligt vårt material i de flesta fall till vård inom socialtjänsten. Med andra ord kan vi se att de brottskategorier där invandrarungdomarna dömts för flest brott är av sådan art där man i de flesta fall döms till någon form av vård. De svenska ungdomarna hade en stor andel procent i påföljds-kategorin *Dags- och penningböter* samt brottskategorin *Materiellt våld*. Vårt resultat visar att 65 % av alla som döms för materiellt våld döms till just *Dags- och penningböter* vilket kan förklara det mönstret. I kategorin *Olovligt innehav av narkotika eller vapen* såg vi att 57 % döms till någon form av böter, något som vi tycker är anmärkningsvärt för den typen av allvarliga brott. I tabell 5.4.2 ser vi att det är dubbelt så många svenskar som invandrare som dömts för detta brott vilket leder till funderingar kring huruvida den svenska bakgrunden har varit förmildrande i påföljdsbeslutet.

⁶⁴ SOU 2006:30

Tabell 5.4.3 Erkännande i förhållande till etnicitet redovisat i procent

	<i>Svensk</i>	<i>Invandrare</i>
Erkänt	75	58,5
Ej erkänt	22	34
Delvis erkänt	3	7,5

($\chi^2 = 7.1$, $df = 2$, ns)

Det är fler svenskar än invandrare som erkänner det brott man står åtalad för visar tabell 5.4.3. Detta betyder således alltså att det är vanligare att invandrare döms mot sitt nekande då en tredjedel, 34 %, av de dömda invandrarungdomarna nekat till brott men ändå dömts. Resultatet i tabell 5.4.3 är inte statistiskt signifikant men vi kan ändå se en tendens till att invandrarungdomar har lättare att dömas trots förnekande av brott. Detta vill vi jämföra med tidigare forskningsresultat av både Diesen⁶⁵ och Pettersson⁶⁶ där de funnit att invandare döms lättare än svenskar där deras förklaring till detta enbart härleds till etnicitet. Diesen menar också att invandrare utreds noggrannare vilket kan vara en förklaringsfaktor till varför de döms trots sitt nekande, dvs. man har mer bevisning att framhålla under en rättegång. Sarnecki beskriver hur den etniska bakgrunden hos offer, förövare och vittnen också kan påverka vittnens upplevelser av det inträffade och att detta på så vis kan påverka den rättsliga utgången av fallet⁶⁷. Detta skulle således också kunna förklara varför invandrarungdomarna oftare döms mot sitt nekande.

Tabell 5.4.4 Etnicitet i förhållande till tidigare straffad redovisat i procent

	<i>Svensk</i>	<i>Invandrare</i>
Tidigare straffad	26	28,5
Ej tidigare straffad	48	53
Uppgift saknas	26	18,5

($\chi^2 = 1.7$, $df = 2$, ns)

Av de uppgifter vi kunnat få fram angående vilka som straffats tidigare är det en ganska jämnt fördelat antal mellan de båda grupperna, detta enligt tabell 5.4.4. I båda grupperna är det strax under 30 % som är tidigare straffade samt runt 50 % som inte är det. Dock saknas uppgifter på 26 % av svenskarna samt 18,5 % av invandrarna. Dessa jämna siffror betyder att om man är tidigare straffad eller ej inte verkar vara en bidragande orsak till huruvida man döms eller vilken typ av påföljd man får. Även om detta resultat inte är statistiskt signifikant finner vi alltså inget som skulle tyda på någon avgörande skillnad mellan grupperna. Detta kan jämföras med Petterssons undersökning⁶⁸ där inte heller hon kunde hitta något som tyder på att tidigare brottslighet skulle påverka straffbenägenheten i Sverige. I hennes resultat är etniciteten den enda förklaringsfaktor hon kan finna för de orättvisor hon funnit inom det svenska rättsväsendet.

⁶⁵ Diesen et. al, 2005

⁶⁶ SOU 2006:30

⁶⁷ SOU 2006:30

⁶⁸ SOU 2006:30

Tabell 5.4.5 Etnicitet i förhållande till ålder redovisat i procent

	<i>Svensk</i>	<i>Invandrare</i>
15 år	6	4,5
16 år	33,5	47
17 år	39,5	21,5
18 år	21	27

($\chi^2 = 9.0$, $df = 3$, ns)

Tabell 5.4.5 visar att fördelningen av antal dömda i åldrarna 15 och 18 år är relativt lik i de båda grupperna. Majoriteten av svenskarna är fördelade i åldrarna 16 och 17 år där vi har en förhållandevis jämlig fördelning med 33,5 % respektive 39,5 %. I invandrargruppen är nära hälften av alla dömda 16 år och det är dubbelt så många 16-åringar som 17-åringar (47 % respektive 21,5 %) som dömts. Dessutom ser vi att dubbelt så många av 17-åringarna är svenska jämfört med invandrare samt att det är fler dömda 16-åringar i invandrargruppen än bland svenskarna. Om ålder skulle vara en avgörande variabel skulle man alltså enligt Kardel⁶⁹ dömas lättare till fängelse, vilket kan ses som en hårdare påföljd, ju äldre man blev. Detta stämmer inte med det vi ser i vår tabell då den största gruppen dömda invandrare är 16 år och svenskarna 17 år. Detta skulle betyda att svenskarna borde dömas hårdare eftersom de är dubbelt så många 17-åringar som invandrarna. Varför visar då tabell 5.4.1 ett resultat som säger att det är flest invandrarungdomar som döms till vård och de svenska i allt större grad till böter? Dessutom visar även tabell 5.4.1 att det är 3 ggr så många invandrarungdomar som dömts till sluten ungdomsvård, vilket alltså borde gälla de äldsta ungdomarna. Men i den äldsta ålderskategorin är antalet svenska ungdomar åldern 17-18 många fler än invandrarungdomarna.

Resultatet i tabell 5.4.5 är inte statistiskt signifikant men med de tendenser vi ser kan vi anta att åldern inte verkar påverka vilken typ av påföljd man tilldöms.

⁶⁹ SOU 2006:30

6. Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats har varit att med hjälp av granskning av domar från Göteborgs Tingsrätt under 2005 undersöka huruvida etnisk diskriminering förekommer i ungdomsbrottsmål eller ej. Vi har funnit följande svar till våra frågeställningar:

1) Fördelningen av antal dömda ungdomsbrottslingar med svensk respektive annan etnisk bakgrund vid Göteborgs Tingsrätt under 2005 är mycket jämn. Vi fann domslut från sammanlagt 212 stycken ungdomsbrottsmål där 108 av dem var dömda med svensk bakgrund och 104 stycken hade annan etnisk bakgrund. Invandrargruppen är alltså inte överrepresenterad i antal jämfört med svenska ungdomar bland brottsdömda i Göteborg.

2) De mönster vi sett i våra resultat är att det finns synbara tendenser till att invandrarungdomar oftare döms till vård inom socialtjänsten, oftare döms mot sitt nekande och oftare döms för brott med personrelaterat våld. Utöver etnicitet har vi inte kunnat hitta några andra förklarande faktorer bakom varför dessa resultat ser ut som de gör. Om vi utgår från att alla är lika inför lagen borde vi inte se några skillnader i vårt material. Vi ser dock, när vi analyserar vårt material utifrån etnisk tillhörighet, en ojämn procentuell fördelning på vissa variabler. Dessa är till exempel antal dömda trots nekande till brott, vilken typ av brott man döms för och vilken typ av påföljd man får.

I denna slutdiskussion har vi som syfte att närmare analysera och gå igenom de resultat vi funnit intressanta i vår uppsats och diskutera dem vidare. Dessutom kommer vi att belysa områden som genom vidare forskning kan komma att medverka till en ökad kunskap och insikt. De flesta av våra resultat inte är statistiskt signifikanta vilket kan bero på för få antal observationer. Detta medför att vi inte kan dra några generella slutsatser men de tendenser vi ser kan inte ignoreras. I vårt resultat kan vi inte hitta någonting som tyder på att andra faktorer än etnicitet skulle spela någon avgörande roll. Åldersgrupperna är förhållandevis jämna, detsamma med antal tidigare dömda. Hade vårt urval varit större hade vi också kunnat jämföra hur det ser ut mellan könen men med det material vi fått in såg vi ingen mening med en sådan jämförelse.

6.1 Vad är det vi sett?

Vårt resultat pekar i samma riktning som många andra tidigare forskningsresultat. Det handlar om institutionell diskriminering av personer med annan etnisk bakgrund än svensk som leder till orättvis behandling bland annat i det svenska rättssystemet. Vi kan dra slutsatser som att ungdomar med annan etnisk bakgrund bemöts på ett särbehandlat sätt inom rättsprocessen än vad en ungdom med svensk bakgrund gör. Vår uppfattning är att dessa mönster uppenbarligen baseras på olika former av diskriminering som är kopplat till begreppet ”invandrare”, dvs. att vara ”icke-svensk” och med utgångspunkt i stereotypa föreställningar kring sociala och kulturella olikheter. Vi ser detta som en allvarlig och oroväckande tendens som håller på att ständigt reproducera sig inom olika samhällsområden. ”Svenskhet” och ”invandrarskap” utgör en led för ”Vi” och ”Dom” – tänkandet vilket även dominerar integrationstänkandet i vårt land. Det handlar om att

grupperna ”Vi” och ”Dom” tillmäts givna och inrutade kännetecken som betraktas som icke föränderliga. Denna tankevärld skapar hos ”Vi” en form av hierarki som neutraliseras och försvaras genom att på ett obefogat sätt förutsäga otillräcklighet och ovilja till integration hos ”Dom”.⁷⁰ Strukturell diskriminering är inte ett fenomen som skulle vara kortvarigt eller övergående och går inte att enbart förklara med enstaka individers kunskapsbrist eller misstag. Den verkar istället vara inrutad och systematiserat i samhällets alla hörn och kanter. Den är dold i de orättvist fördelade faktiska och formella tillgångar som finns i vårt samhälle och som även reproduceras i olika maktrelationsformer.

6.2 Hur kan vi förstå vårt resultat?

Vi har hittat vissa skillnader mellan grupperna i vårt resultat och dessa skall vi nu försöka förstå. Om man tittar på de olika typer av påföljder man får inom de respektive grupperna skulle en möjlig förklaring till skillnaderna kunna vara vilken typ av brott man dömts för. I den variabeln kunde vi se utmärkande skillnader i de två första kategorierna *personrelaterat våld* och *materiellt våld*. Dessa kategorier stod för hälften av alla domar för både svenska ungdomar och invandrarungdomar men förhållandet inom kategorierna skiljde sig åt. Om vi håller oss inom dessa två kategorier ser vi att invandrarungdomarna var uteslutande dömda för personrelaterat våld. Andelen svenskar inom samma kategori var att två tredjedelar dömts för personrelaterat våld och således en tredjedel för materiellt våld. Vill vi göra det enkelt för oss kan vi dra slutsatsen att anledningen till att så många invandrarungdomar döms till vård jämfört med svenska ungdomar beror på att de oftare döms för personrelaterat våld. Men frågan är då om de oftare begår den typen av brott eller om de oftare häktas, åtalas och döms för dem. Av resultat i tidigare forskning har vi sett tydliga tecken på att så är fallet. Enligt Diesen är invandrare mer påpassade och de som utsätts för brott av invandrare är mer anmälningsbenägna vilket leder till att invandrare anmäls oftare⁷¹. Dessutom menar Diesen att de utreds noggrannare, åtalas oftare och döms hårdare än svenskar. Pettersson och Kardell stödjer Diesens resultat och menar dessutom att i personrelaterade våldsbrott som misshandel och sexuella övergrepp löper personer med annan etnicitet än svensk en förhöjd risk att dömas till fängelse. Framför allt gäller detta personer med utomeuropeisk bakgrund, vilket alltså kan antas vara personer där man visuellt och på namnet kan dra slutsatsen att de inte är svenska.⁷² Även Diesen säger sig ha kunnat se skillnader mellan olika invandrargrupper och att det visar sig ha betydelse vilket ursprungsland man kommer ifrån. En person från Norden eller Nordamerika är knappt av intresse i en diskrimineringsdiskussion, medan personer från Asien och Afrika är högst intressanta. Diesen menar att eftersom det är mer synligt att en sådan person kommer från en främmande kultur och eftersom fördomar ökar med bristande kunskap och förståelse ökar också riskerna för särbehandling.⁷³

⁷⁰ SOU 2005:41

⁷¹ Diesen et. al, 2005

⁷² SOU 2006:30

⁷³ Diesen et. al, 2005

Kardell tar upp kön och ålder som en variabel till sannolikheten att dömas till fängelse. Han menar att män döms till fängelse oftare än kvinnor och detsamma gäller för personer som fyllt 21 år.⁷⁴ Vi hade önskat att vi kunde använda kön som en variabel i vår undersökning men fick avstå från detta. Dock har vi tittat på åldern och inte kunnat se någonting som stödjer Kardells resultat om att ålder skulle vara en avgörande faktor. I vårt resultat ser vi att den största gruppen svenskar är de i 17-års ålder och att hälften av alla invandrare är 16 år. Trots detta är det invandrarna som till majoriteten tilldömts vård inom socialtjänsten och svenskarna till stor lika stor del enbart böter. Totalt sett är 60 % av de svenska ungdomarna dömda till vård i någon form jämfört med 72 % av invandrarungdomarna. Jämför detta med tabell 5.4.5 som visar att majoriteten av invandrarna är 16 år medan de flesta svenska dömda är 17 år.

6.3 Hur kan vi förstå diskriminering?

Vi anser oss hitta stöd till att faktisk diskriminering existerar i vårt rättsväsende. Huruvida den också är upplevd får vi låta vara osagt i denna undersökning. Vårt resultat pekar mot en form av etnisk diskriminering som verkar vara kopplad till att vara "icke svensk" och kan således förklaras med de teorier om stereotypisering och klassificering av "Vi" och "Dom" vi tar upp i vårt teori kapitel. Begreppet stereotyp benämns ofta i samband med rasism och diskriminering och är en slags föreställning om vad som kulturellt utmärker en grupp.⁷⁵ Sarnecki menar att negativa stereotyper medför att personer som i sitt uppträdande saknar det hon väljer att kalla "svensk medelklassnorm" får svårare att göra sig giltig inom domstolsväsendet⁷⁶. Är detta en orsak till varför fler invandrarungdomar döms mot sitt nekande? Bauman talar om "Vi" och "Dom" där "Vi" är en symbol för den grupp man känner tillhörighet med och "Dom" är en annorlunda och svag grupp som man inte vill liknas med eller ingå i. "Vi" (svenskar) har negativa och stereotypa föreställningar om "Dom" (invandrare) och dessa föreställningar vill man på något sätt legitimera. "Vi" behöver "Dom" då "Vi" annars inte skulle existera.⁷⁷ En stereotyp är enligt Sarnecki att invandrare är mer brottsbenägna än svenskar. Vår undersökning styrker inte denna stereotyp då vårt resultat visar att de dömda invandrarungdomarna inte var fler än de svenska under 2005. Däremot skilde sig brotten de dömts för åt då fler invandrarungdomar dömts för våldsbrott mot andra personer. Om fler invandrarungdomar än svenska döms för våldsbrott och till vård inom socialtjänsten kan svenskars negativa stereotyper om invandrare hållas vid liv med hjälp av den bekräftande statistiken. Föreställningar om att "Dom" är mindre pålitliga än "Vi" skulle också kunna förklara varför invandrare dessutom oftare döms mot sitt nekande. Läger vi därtill till det faktum att de enligt Diesen⁷⁸ utreds noggrannare är chansen större att det finns bevisning som kan hjälpa till att fälla ett avgörande.

Vi menar att de tendenser vi ser i vårt material, som dessutom bekräftas av tidigare forskning, visar att institutionell diskriminering tydligt genomsyrar det svenska

⁷⁴ SOU 2006:30

⁷⁵ Eriksen (1998)

⁷⁶ SOU 2006:30

⁷⁷ Bauman (1992)

⁷⁸ Diesen et. al, 2005

rättsväsendet. Vi har tidigare beskrivit hur institutionell diskriminering innebär den form av diskriminering som förekommer inom organisationer och institutioner och som ofta baseras på förutfattade meningar om olikheter på grund av etnicitet och/eller kön⁷⁹. Den institutionella diskrimineringen existerar bortom enskilda individers avsikter⁸⁰ och blir lätt systematisk, normal och vardaglig⁸¹. En möjlig förklaring till de tendenser vi ser kan således vara att man inom rättsväsendet handlar utifrån systemets begränsningar och utifrån fastlåsta vanor och traditioner⁸². Detta kan medföra att man har en syn på invandrarungdomar som en grupp som begår mer våldsbrott, eftersom statistiken visar det, och att de därför döms lättare för denna typ av brottslighet. Detta blir således en variant av den spiraleffekt vi påvisat inom amerikansk forskning. Beteendet är alltså inte något självvalt och medvetet uträknat utan sker omedvetet. Därför är frågan viktig att lyfta upp och medvetandegöra för att således kunna åstadkomma förändringar. Diesen har i sin rapport konstaterat att kunskaper om denna typ av diskriminering inom det svenska rättssystemet är mycket ofullständiga och att det är viktigt att frågan lyfts fram inom svensk forskning⁸³. Eftersom vi ser diskriminering som en social konstruktion menar vi att ökad kunskap och förståelse på området kan leda till förändring. Om ”Vi” kan lära oss mer om ”Dom” och se att vi inte är så olika trots allt skulle negativa stereotyper och förväntningar med tiden minska. Eftersom vi sett att den samhälleliga, strukturella, diskrimineringen ligger till grund för den institutionella kan man tänka att det är här vi borde börja förändringsprocessen. Vi anser dock att när diskrimineringen väl nått organisationer och arbetsplatser är det viktigt att bemöta och bekämpa den även där. Förändring behövs på alla nivåer i samhället för att kunna uppnå ett resultat. Dessutom tror vi att det inte bara behövs kunskap utan även vilja att man i båda grupperna öppnar upp blicken och ser bakom de förväntade olikheterna. Då skulle vi i stället kunna uppmärksamma varandras likheter vilket skulle kunna ge oss nya möjligheter att mötas i ett jämlikare och mer harmoniskt samhälle.

6.4 Vidare forskning

Vidare forskning av diskriminering inom det svenska rättsväsendet är således att uppmuntra för att kunna lyfta upp problemet på ytan och på så sätt börja bearbeta det. Uppenbart är att om vi haft mer tid till vår förfogande och undersökt fler antal domar så hade generaliserbarheten av vårt resultat ökat och vi hade kunnat få eventuella mönster och samband i resultatet mer klart och synbart. Vår förhoppning är således att andra personer kan ta vid och undersöka detta område mer djupgående och i ett större tidsperspektiv. Eventuellt kan denna form av kvantitativ dokumentstudie kompletteras med djupare dokumentanalyser av hela utredningsförfarandet samt intervjuer med nämndemän och dömda för att fånga upp deras erfarenheter och upplevelser kring etnisk diskriminering i rättsväsendet.

⁷⁹ SOU 2006:79

⁸⁰ SOU 2006:79

⁸¹ SOU 2005:41

⁸² Brante et. al (2001)

⁸³ Diesen et. al, 2005

En annan intressant infallsvinkel hade varit att inte bara undersöka vilket brott man dömts för utan även vilka typer av brott man åtalas för. På så vis kan man få en mer rättvis statistik över om de finns några skillnader i vilken typ av brottslighet svenskar respektive invandrare begår. Vår forskning har fokuserat på faktisk diskriminering och vi anser det viktigt att även undersöka upplevd diskriminering för att få ett helhetsperspektiv inom området. Ett sätt för att undersöka upplevd diskriminering hade varit att intervjua dömda ungdomar.

7. Referenslista

Böcker & SOU:er

Ahmadi, Nader (red). (2003): *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber i samarbete med Statens institutionsstyrelse (SiS).

Bauman, Zygmunt (1992): *Att tänka sociologiskt*. Göteborg: Korpen.

Brante, Thomas/Andersen, Heine/Korsnes, Olav (red). (2001): *Sociologiskt lexikon*. Stockholm: Natur och Kultur.

Diesen, Christian/Lernestedt, Claes/Lindholm, Torun/Pettersson, Tove (2005): *Likhet inför lagen*. Falun: Natur och Kultur.

Eriksen, Thomas Hylland (1998): *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa.

Erling, Ann/Hwang, Philip (red). (2001): *Ungdomspsykologi: utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur och Kultur.

Integrationens svarta bok - Agenda för jämlikhet och social sammanhållning. Slutbetänkande av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. (2006) Stockholm. SOU 2006:79.

Johansson, Björn (2001): *Att slåss för erkännande*. Örebro: Örebro universitetsbibliotek

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Körner, Svante/Wahlgren, Lars (2002): *Praktisk statistik*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Leiber, Michael J/Fox, Kristan C (2005): *Race and the Impact of Detention on Juvenile Justice Decision Making* i *Crime & Delinquency*. Vol 51(4), Oct 2005.

Nordenstam, Kerstin/Wallin, Ingrid (2002): *Osynliga flickor - synliga pojkar, om ungdomar med svenska som andraspråk*. Lund: Studentlitteratur.

de los Reyes, Paulina/Molina, Irene (red) (2003): *Maktens (o)lika förklädnader*. Stockholm: Atlas.

de los Reyes, Paulina/Kamali, Masoud (red). (2005): SOU 2005:41 *Bortom Vi och Dom Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering. Stockholm.

Svensson, Lupita (2006): *Häktad eller omedelbart omhändertagen? – en studie om akuta frihetsberövanden av unga lagöverträdare*. Stockholm: US-AB Print Center.

Sarnecki, Jerzy (red)/Pettersson, Tove/Kardell, Johan (2006): SOU 2006:30 *Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet*. Rapport av *Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering*. Stockholm.

Databaser och internetsidor

(Electronic Version): StatSoft, Inc. (2006). *Electronic Statistics Textbook*. Tulsa, OK: StatSoft. WEB: <http://www.statsoft.com/textbook/stathome.html>. (070426)

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=629591> (070318)

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=389585&previousRenderType=6>
(070312)

<http://www.sr.se/Ekot/artikel.asp?artikel=575469> (070312)

http://www2.unt.se/avd/1,,MC=1-AV_ID=503373,00.html (070312)

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Stereotyp> (070403)

Föreläsningar

Torun Österberg (TÖ). *Kvantitativ metod*. Göteborgs Universitet, Institutionen för socialt arbete. (070205, 070207)

Bilaga 1: Variabellista

Nedan följer en förteckning över studiens variabler och de variabelvärden som matats in i SPSS.

1: Typ av brott

1) Personrelaterat våld

Här ingår brott som misshandel, våld mot tjänsteman, sexualbrott, ofredande, rån, utpressning och olaga hot.

2) Materiellt våld

Här ingår skadegörelse och mordbrand.

3) Ekonomiska brott

Här ingår stöld, snatteri, häleri och urkundsförfalskning.

4) Trafikrelaterade brott

Här ingår brott som olovlig körning/brukande, rattfylleri och fortkörning.

5) Olaga innehav av vapen eller narkotika

Här ingår brott som olovligt kniv- eller pistol innehav samt innehav av narkotika.

6) Kombination av flera brott

2: Etnicitet

1) Svensk

Person med typiskt svenskklingande namn

2) Annan etnisk bakgrund

Person med icke typiskt svenskklingande namn

3: Ålder

1) 15 år

Personer födda under år 1990

2) 16 år

Personer födda under år 1989

3) 17 år

Personer födda under år 1988

3) 18 år

Personer födda under år 1987 men som ej hunnit fylla 18 år

4: Kön

1) Pojke

2) Flicka

5: Erkännande

Denna variabel står ej med i vår mall utan lades till under materialinsamlingen då vi insåg att även detta kunde vara relevant för undersökningen.

- 1) **Ja**
- 2) **Nej**
- 3) **Delvis**

Här är personen dömd för flera brott men har ej erkänt alla

6: Tidigare straffad

- 1) **Ja**
- 2) **Nej**

7: Påföljd

- 1) **Dagsböter eller penningböter**
- 2) **Vård inom socialtjänsten**
- 3) **Vård inom socialtjänsten + ungdomstjänst/dagsböter**
- 4) **Sluten ungdomsvård**
- 5) **Villkorlig dom/Skyddstillsyn**

